

ХАРАКТЕРИСТИКА ПІДХОДІВ ДО ФОРМУВАННЯ ПЛАНОВО-ОБЛІКОВИХ ОДИНИЦЬ У СУДНОБУДУВАННІ

Постановка проблеми. З метою планування, контролю обсягу виробництва та визначення собівартості робіт в суднобудуванні використовується система планово-облікових одиниць. Дана система дозволяє забезпечити: технологічну послідовність, комплектність виконання робіт всіх цехів суднобудівного підприємства у відповідності з прийнятою технологією побудови судна; накопичення даних про собівартість у розрізі конструктивних розділів за видами робіт для використання цієї інформації при калькулюванні та аналізі собівартості. Проте результати господарської діяльності вітчизняних суднобудівних підприємств свідчать про незадовільний стан оперативного управління виробництвом за допомогою системи планово-облікових одиниць.

Аналіз досліджень та публікацій. Питанням формування системи планово-облікових одиниць присвячені дослідження Логінова С.П., Толкачова М.П. [8], Челнокова А.М. [11], Волкова В.В., Радіна В.К. [3], Брехова А.М. [2], Барабанова М. [1], Кротова Ю.Е. [5], Кузютиной М.Ю., Конопацького В.М. [6], Логачьова С.І. [7]. Незважаючи на значні здобутки вказаних фахівців, здійсненні ними дослідження застаріли, так як не враховують існуючий рівень розвитку технології виготовлення суден, сучасну практику організації роботи суднобудівних підприємств. Існуюча в суднобудівній галузі система потребує оновлення відповідно до діючих умов господарювання.

Мета статті полягає у дослідженні існуючих в суднобудівній галузі підходів до формування планово-облікових одиниць, встановлення їх переваг і недоліків в умовах сучасної організації суднобудівного виробництва.

Виклад основного матеріалу. Система планово-облікових одиниць була створена для поточного техніко-економічного та оперативного планування виробництва. На її формування вплинуло тривалий цикл побудови судна, значна конструктивна складність та трудомісткість продукції суднобудування. Теорія та практика суднобудування розробили декілька підходів до формування планово-облікових одиниць. Основа для всіх підходів однакова - принцип створення планово-облікової одиниці на основі поділу робіт з побудови судна на етапи, згідно з певними критеріями. Розглянемо більш докладно особливості, які притаманні різним підходам формування планово-облікових одиниць у суднобудівній галузі.

Історично склалося, що першим розповсюдженим у суднобудівній галузі підходом була система планово-облікових одиниць, котра базується на конструктивній ознаці розподілу робіт з побудови судна. Вона поділяє судно на розділи, підрозділи та групи. Наприклад, серед розділів можуть бути корпус, судові пристрої, дельні речі. Цілком природно, що дана система має як свої переваги, так і недоліки. На думку Логінова С.П. та Толкачова М.П.: „Позитивною рисою конструктивного поділу судна на планово-облікові одиниці є те, що вона забезпечує створення співставлених укрупнених калькуляційних показників та дозволяє визначити собівартості окремих конструктивних груп та робіт з побудови суден. Недоліками конструктивного поділу судна на планово-облікові одиниці є те, що він не може забезпечити потреби внутрішньозаводського оперативного планування та контролю собівартості судна в процесі його побудови” [8, с.48]. Вказані недоліки конструктивного поділу судна та потреби управління діяльністю підприємств суднобудування викликали необхідність створення іншого підходу до планово-облікових одиниць.

Другий підхід базується на технологічному принципі формування планово-облікових одиниць. Застосування існуючих видів технологічного поділу дозволяє одержати позитивні результати в сфері оперативного планування і контролю собівартості

в процесі побудови судна, але робить неможливим зіставлення вартості побудови окремих конструктивних груп суден і ускладнює розробку калькуляційних нормативів.

Для задоволення потреб системи управління, необхідно було поєднати в планово-облікових одиницях обидві з вказаних ознак: як конструктивну, так й технологічну та створити нову планово-облікову одиницю. Тому ряд фахівців у свій час запропонували системи, що поєднали в собі дві ознаки. Одна з перших таких систем була запропонована в 1959 р. Челноковим А.М., сутність якої полягала в наступному. Він запропонував [11, с.214] замість конструктивного поділу судна розчленовування робіт з будівлі судна на групи робіт, які він називає “калькуляційними одиницями”. Калькуляційні одиниці в більшості випадків, але не завжди, співпадають з конструктивними розділами. Калькуляційні одиниці і конструктивні розділи потрібні для калькуляційних розрахунків та ведення бухгалтерського обліку за статтями витрат. В якості технологічної розбивки судна, замість технологічного етапу, Челноков А.М. пропонує “монтажний етап”, що представляє собою сукупність комплектно закінчених складально-монтажних робіт на кораблі. Поділ судна на монтажні етапи здійснюється за принципом виділення в них провідних робіт на судні, від виконання яких залежить тривалість циклу побудови. В якості одиниці міжцехового планування, замість технологічного комплекту, пропонується “планово-облікова одиниця”, що представляє собою «обсяг робіт, отриманий розподілом калькуляційної одиниці за монтажними етапами та їх видам» [11, с.215].

С.П. Логінов і М.П. Толкачов у 1961 р. також запропонували систему планово-облікових одиниць, що задовольняє як потреби оперативного планування та обліку витрат на виробництво суднобудівної продукції, так і вимоги обліку фактичної собівартості за укрупненими елементами. Дана система ґрунтувалася на планово-обліковій одиниці, яку вони назвали “обліково-калькуляційною одиницею”, що являє собою частину конструктивного розділу і охоплює всі роботи з даного технологічного етапу [8, с.61]. Підсумовуючи дані за цими обліковими одиницями, можна було отримати вартість побудови судна за конструктивними розділами або за технологічними етапами.

Доцільність розробки системи планово-облікових одиниць, які поєднують декілька підходів щодо їх формування викладено і в працях Волкова В.В., Радіна В.К., Брехова А.М. [2, 3].

Серед різних систем планово-облікових одиниць особливої уваги заслуговує розробка ЦНДІ “Румб”, яка запропонував методику з формування планово-облікових одиниць у суднобудуванні, що також заснована на єдності конструктивних і технологічних принципів поділу робіт з побудови суден [10, с.7]. У дану систему входять наступні планово-облікові одиниці: судно (замовлення); технологічний етап; цехоетап; технологічний комплект; технологічний підкомплект; бригадокомплект; платіжний етап.

Незважаючи на можливі переваги слід зазначити той факт, що системи засновані на дотриманні конструктивних і технологічних принципів не знайшли широкого застосування в практиці вітчизняних суднобудівних підприємств. Це спричинене впливом ряду факторів. Насамперед тим, що впровадження на підприємстві системи, яка передбачає обидві ознаки є досить складною справою, котра вимагає подвійної шифровки первинної документації та подвійної їх обробки у розрізах двох ознак, а отже, вимагає значно більше витрат на утримання даної системи. Виходячи з цього, цілком природно, що відчизняні підприємства орієнтуються на систему, яка передбачає одну ознаку: технологічну чи конструктивну.

Необхідно вказати, що в даний час система планово-облікових одиниць, яка заснована на принципі конструктивного поділу робіт з побудови судна, котра забезпечує головним чином потреби калькуляції в частині визначення вартості побудови і порівняння вартості суден на різних підприємствах, частково втратила своє значення. Суднобудівні підприємства не мають можливості порівнювати свої показники з показниками собівартості інших підприємств, подібна інформація є комерційною таємницею. З іншого

боку, реструктуризація суднобудівних підприємств призвела до відокремлення структурних підрозділів цих підприємств в самостійні юридичні особи. У зв'язку з цим, на таких підприємствах в силу особливостей виробничого процесу відбувається знехтування технологічними етапами, а для потреб оперативного планування своєї діяльності використовують первинні планово-облікові одиниці - технологічні комплекти та цехоетап. Дослідження практики оперативного планування в галузі, на прикладі суднобудівних підприємств Миколаївської області, показало, що у своїй діяльності вони використовують систему планово-облікових одиниць засновану на технологічному принципі.

Проведений аналіз стану оперативного управління суднобудівним виробництвом за планово-обліковими одиницями виявив його незадовільний стан. Причинами даного становища є наступні виявлені недоліки діючої системи:

- невірне закріплення робіт за технологічними комплектами та цехоетапами;
- помилки при встановленні строків робіт за планово-обліковими одиницями;
- порушення строків складання та спотворення звітності виробничих підрозділів;
- відсутність достовірних нормативів витрат.

Вказані недоліки мають наступні негативні наслідки: неможливо об'єктивно оцінювати діяльність виробничих підрозділів, прийняття необґрунтованих та помилкових управлінських рішень, спотворення витрат за планово-обліковими одиницями.

Висновок. По-перше, у вітчизняному суднобудуванні існує три системи формування планово-облікових одиниць:

1. Система за конструктивною ознакою. Перевагою системи є можливість забезпечити створення співставлених укрупнених калькуляційних показників та визначення собівартості окремих конструктивних груп і робіт з побудови судна. Недоліком даної системи є нездатність забезпечити потреби оперативного планування та контролю собівартості судна в процесі його побудови.

2. Система за технологічною ознакою. Перевагою системи є можливість забезпечити потреби оперативного планування та контролю собівартості суднобудівних робіт. Недоліком є неможливість здійснювати співставлення вартості побудови окремих груп суден.

3. Змішана система, яка поєднує конструктивний та технологічний підходи до поділу робіт з будівництва судна. Дана система поєднує переваги попередніх систем планово-облікових одиниць. Недоліками є складність використання та модернізації системи; значні витрати на утримання.

По-друге, існуюча практика оперативного управління за допомогою планово-облікових одиниць не відповідає вимогам сьогодення. Діюча на вітчизняних суднобудівних підприємствах система планово-облікових одиниць не дозволяє об'єктивно оцінювати діяльність виробничих підрозділів, призводить до прийняття необґрунтованих та помилкових управлінських рішень, спотворює витрати за планово-обліковими одиницями.

По-третє, об'єктивно доведено, що майбутнє оперативного управління за планово-обліковими одиницями полягає у застосуванні системи яка поєднує конструктивний та технологічний підходи до поділу робіт з будівництва судна.

Перспективи подальшого дослідження полягає у розробці такого варіанту змішаної системи планово-облікових одиниць, яка б відповідала умовам сучасної організації суднобудівного виробництва.

Анотація

Проаналізовані існуючі в суднобудівній галузі підходи до формування планово-облікових одиниць, визначені їх переваги та недоліки в умовах сучасної організації суднобудівного виробництва

Ключові слова: планово-облікові одиниці, оперативне планування, суднобудівне виробництво, контроль собівартості

Аннотация

Проанализированы существующие в судостроительной отрасли подходы к формированию планово-учетных единиц, определены их преимущества и недостатки в условиях современной организации судостроительного производства

Ключевые слова: планово-учетные единицы, оперативное планирование, судостроительное производство, контроль себестоимости

Summary

The existing in shipbuilding industry going is analysed near forming of planned-registration units, their advantages and failings are certain in the conditions of modern organization of shipbuilding production

Keywords: planned-registration units, operative planning, shipbuilding production, control of prime price

Список використаних джерел:

1. Барабанов М. Мировая практика в области государственной поддержки гражданского судостроения // Экспорт вооружений. – 2006. – № 4. – С.35- 38.
2. Брехов А.М., Волков В.В. Организация судостроительного производства в условиях рынка. – СПб.: Судостроение, 1992. – 224 с.
3. Волков В.В., Радин В.К. Совершенствование системы планово-учетных единиц работ – один из факторов снижения себестоимости продукции судостроения // Технология судового машиностроения и обработки металлов резанием: Сборник научных трудов. – Николаев: НКИ, 1988. – С. 67-71.
4. Волков В.В. Роль планово-учетных единиц работ нижнего уровня при проектировании интегрированной системы обработки данных // Технология судостроения и сварочного производства: Сборник научных трудов. – Николаев: НКИ, 1991. – С. 13-17.
5. Кротов Ю.Е. Экономика, организация и планирование судостроительного производства – Л.: Судостроение, 1977 – 215 с.
6. Кузютина М.Ю., Конопацкий В.М. Основные тенденции преобразований в судостроительной отрасли // Судостроение. – 2004. - № 3. – С. 37-38.
7. Логачев С.И. Мировое судостроение: современное состояние и перспективы – СПб.: Судостроение, 2009. – 312 с.
8. Логинов С.П., Толкачев М.П. Методы калькуляции в судостроении. – Л.: Судпромгиз, 1961. – 188с.
9. Ротанов Г.Н. Перспективы Украины на мировом рынке судостроения // Экономика Крыма. - 2010. - № 4(33). - С. 347-351.
10. Формирование планово-учетных единиц при создании кораблей, судов и корабельной техники. Методика. – Л.: ЦНИИ «Румб», 1978. – 35с.
11. Челноков А.М. Организация и планирование судостроительного предприятия. – Л.: Судпромгиз, 1959. – 431 с.